

Pia Søltofts prædiken 7. søndag efter trinitatis

Taler

Pia Søltoft
Cand. theol, ph.d., forfatter og
sognepræst

Dato

14. juli 2024

Sted

Christians Kirke

Omstændigheder

Prædikenen blev holdt til en temagudstjeneste med tekster af Søren Kierkegaard

Prædikentekst

Matthæusevangeliet kapitel 10, vers 24-31

”Ikke en spurv falder til jorden uden at jeres far er med den. Men på jer er selv alle hovedhår talte.” Er der en trussel eller en trøst gemt i de ord, der afslutter dagens evangelium? Betyder de at alt er bestemt på forhånd af en almægtig gud, at universet er fjernstyret af en fjern instans og vi blot skal opfattes os selv som ufri deltagere i et magisk maskineri? Eller betyder ordene at vi kan være forvissede på at Gud altid er med os, altid har vores ryg, også når det ser sortest ud?

For Søren Kierkegaard var der ingen tvivl om at det er den sidste tolkning der er den rigtige. Det trøstende i dagens evangelium ligger i, at Gud altid er med os, hvor vi står og hvor vi går og derfor kan vi modtage alt det livet byder på, det gode såvel som det onde, i tiltro til at vi aldrig er alene, altid sete, altid hørte, altid elskede.

Man må forestille sig at det har været en lidt kølig sensommertid, da den da 37. årige Søren Kierkegaard den 8. september 1850 begav sig fra sit hjem i Nørregade 35 gennem byen til Langebro som han krydser for at komme her over til Christianshavn.

I sin journal skriver han: ”Langebro har sit Navn af Længden; som Bro er den nemlig lang, men Broens længde som Vej er ikke betydelig (...) Men naar man staaer på den anden side, på Christians Havn, saa synes det igen at broen dog må

være meget lang, thi man er meget, meget langt borte fra København (...) På Christianshavn hersker der en stille rolighed (...) Vemodig bliver man, saasnart man betræder Christianshavn, for øjet opdager en Armodens og Elendighedens Idyl (...)

Kierkegaard opfatter Christianshavn som en hel anden by end København og han bevæger sig kun over Langebro for at gå i kirke. Han har passeret Strandgade hvor Grundtvig en overgang boede og Grundtvig holdt også aftenssang Christians Kirke fra 1832 til 1839.

Grundtvig var dog aldrig helt Kierkegaards kop the, men det var nu ikke derfor, han den søndag i september fortsatte forbi Strandgade og videre af Torvegade. Kierkegaard var nemlig på vej til Frelser Kirke. Han kunne særlig godt lide den ene af Frelser Kirkes to præster, pastor Visby, der også fungerede som fængselspræst.

Kierkegaard holdt af Visby, fordi han var socialt engageret og tog sig af de fattige og forhulede, som Christianshavn da var fuldt af og fordi han formåede at prædike om det nærværende.

”Jeg foretrækker Visby”, sagde Kierkegaard til en ungdomsven han en dag mødte på gaden på vej til kirke, ”for når en af de andre præster har beregnet deres tale på solskin, så taler de om solskin, selv om det skylregner; men når Visby prædiker, og der falder en solstråle ind i kirken, så griber han denne solstråle og taler så længe og så smukt og opbyggeligt om den, at man selv går bort med en solstråle i hjertet. Han er den eneste improvisator af dem alle!”

Men den søndag i september 1850 var Kierkegaard ikke på vej for at høre Visby. Den dag skulle han høre den jævnaldrende H.P. Kofoed-Hansen, der havde anmeldt hans Enten-Eller, der udkom i 1843, særdeles indlevende og positivt.

De to kendte hinanden overfladisk og Kofoed-Hansen var fascineret af Kierkegaard og sidstnævnte har nok sat sig godt til rette på kirkebænken, trukket frakken tæt om sin tynde krop som beskyttelse mod morgenkulden i det store rum, lagt sin tynde stok og sin høje hat på bænken ved siden af sig og så har han lytte opmærksomt og glædet sig!

Ikke over prædiken, den nævner han slet ikke i den optegnelse, han efter

gudstjenesten stiller sig ved sin pult og nedskriver, da han er vendt tilbage til Nørregade efter besøget på Christianshavn.

”Vor festligt!” noterer han. ”Kofoed-Hansen valgte min yndlingsalme, Poul Gerhards ”Befal du dine veje.”

Kierkegaard går ofte i kirke. Ikke så ofte på Christianshavn, men Frue Kirke, Trinitatis Kirke, Helligåndskirken og Kastelskirken er hans foretrukne. Han er glad for Biskop Mynsters prædikener, som han finder er dygtige studier i det menneskelige sind og i de mange opbyggelige taler Kierkegaard selv skriver, lader han sig ofte inspirere af Mynsters stil. Men han er også kritisk over for Mynster og mener, at han ikke om mandagen lever efter, hvad han prædiker om søndagen.

Kierkegaard er også selv teolog. Han er født i 1813 på Nytorv i et hus, ejet af hans far, der nu er revet ned, men lå lige ved siden af Byretten. Han har gået i Skole på Borgerdydsskolen, den store bygning, der ligger bag Frue Kirke og siden på Universitetet på Frue Plads.

Kierkegaard blev cand. theol. i 1940, stærkt presset af sin far, der dog nåede at dø inden Kierkegaard fik taget sin afsluttede embedseksamen. Nogen år før var hans storebror Peter Christian Kierkegaard også blevet cand.theol. og virkede som præst i Sorø. Kierkegaards 5 andre søskende var alle døde, lige som hans mor, der døde i 1834.

Peter Christian Kierkegaard var grundtvigianer, hvilket naturligvis ikke huede hans lillebror Søren. De to var meget forskellige, af og til uvenner, men også af og til enige. Kierkegaard beskriver forskellen mellem dem meget smukt i følgende optegnelse, der netop knytter an til dagens evangelium:

”Der var noget Sandt i et Ord af Peter, som han engang sagde, at der var den Forskjel mellem ham og mig at han betragtede Guds-forholdet som det at blive elsket, jeg som det at elske (...) Peter har aldrig været ung i aandelig Forstand (...) han er angst og bange for Gud (...) Jeg har i legemlig Forstand aldrig været ung. Men aandelig har jeg været en Yndling i god Forstand. Overvældet af Gud, har jeg dog fået en vis Frimodighed til ungdommeligt at turde indlade mig med ham (...) og tro at han bekymrer sig om hver en Spurv, bogstaveligt talt og at jeg var en Spurv.”

Spurven går igen i Kierkegaards bibelske yndlingstema: fuglen under himlen og liljen på marken, som han igen og igen vender tilbage – det skal vi også gøre.

Men på dette tidspunkt, altså i 1840, da Kierkegaard bliver færdig på universitetet som teolog er han 27 år gammel og overvejer stærkt at blive præst. Han forlover sig med den næsten 10 år yngre Regine Olsen, men det bliver ved forlovelsen, der varer godt 13 måneder og brydes af Kierkegaard. Ikke med den begrundelse at han ikke elsker hende, slet ikke, men med den for hende at se utilfredsstillende begrundelse, at han mener at have fundet den ide, for hvilken han vil leve og dø, en ide som ikke indbefatter præsteembede, ægteskab og børn, men det at skrive og beskrive eksistensens gåde, så du og jeg og alle andre der måtte falde indenfor som læsere af Kierkegaards forfatterskab, kan blive opmærksomme på den opgave, der ligger til grund for det at være et enkelt eksisterende menneske.

Der er tale om en etisk opgave, opgaven at vælge sig selv, taget sit liv på sig og kunne stå inde for de valg man træffer. Den del af Kierkegaards forfatterskab har inspireret den senere eksistentialisme.

Men der er også en anden del af forfatterskabet, den man plejer at kalde den opbyggelige del.

De bøger hvori eksistensen opgave beskrives med humor og vid, gennem fortællinger og typer, udgiver Kierkegaard under forskellige pseudonymer, så han selv kommer på afstand. Man skal ikke læse disse bøger for at blive klogere på Kierkegaard, men for at blive klogere på sig selv.

Den opbyggelige del af forfatterskabet er udgivet i Kierkegaards eget navn. Den består af en lang række religiøse taler, der til forveksling ligner prædikener. De indledes med en lille bøn og tager udgangspunkt i en eller flere passager fra biblen, som udlægges tematisk. Kierkegaard selv væger sig ved at kalde dem prædikener, fordi han ikke har ladet sig ordinere og derfor aldrig har virket som præst. I mange af forordene til sine opbyggelige taler gentager han derfor at det er taler, ikke prædikener, skrevet til opbyggelse og at de søger ”hiin Enkelte, som jeg med Glæde og Taknemmelighed kalder min Læser”.

At talerne kaldes opbyggelige skyldes at Kierkegaard i dem ønsker at tale til en

grundfæstet trang, en længsel efter det guddommelige, som han mener bor i ethvert menneske, men som er gået i glemme eller i skjul.

Det er derfor han ønsker at opbygge denne trang, lokke den frem, fremelske den, som han siger, lade den give sig til kende og lade den finde hvile i den kristne grundfortælling om, at Gud er blevet menneske for vores synders skyld.

De pseudonyme værker og de opbyggelige taler udkommer samtidig, så at sige mellem hinanden, så de på sin vis komplementerer hinanden og flettes sammen. Man kunne måske se det på den måde at man skal arbejde med sig selv i de pseudonyme værker, mens man i de opbyggelige taler skal finde hvile. Man skal sætte sig til rette i lænestolen og læse en opbyggelig tale højt for sig selv i langsomt tempo for derved at komme bort fra verdens travlhed, larm og foranderlighed og finde ro i troen på Guds uforanderlighed.

Den sidste opbyggelige tale Kierkegaard udgiver handler netop om dét, om Guds uforanderlighed, og den har han rent faktisk holdt til en aftenstjeneste, hvor han ikke behøvede være ordinere og præst for at tale, en tjeneste i Kastelskirken, der den gang Citadels kirke. Han holdt talen den 18. maj 1851, men han udgav den først i august 1855 et par måneder inden sin død.

I talen siger Kierkegaard: ”Gud er uforanderlighed. Almægtig skabte han denne synlige Verden – og gjorde sig selv Usynlig; han iførte sig den synlige Verden som Klædning, han forandrer den som man omskifter en Klædning – selv Uforandret ”.

I flere af sine opbyggelige taler tager Kierkegaard det tema op, som også går igen i dagens evangelium, nemlig troen på at Gud altid er tilstede og han benytter som nævnt ofte liljen på marken og fuglen under himlen som billeder på, hvordan vi mennesker kan lære at finde hvile i at tænke om, at Guds uforanderlighed betyder at Gud kan være tilstede overalt, hos enhver også hos den lille spurv, som vi hørte om i dagens evangelium og som Kierkegaard har skrevet følgende om i en opbyggelig tale fra 1847:

”I Naturen gælder dét, som Skriften siger ”der falder ikke en Spurv til Jorden uden hans Vilje”, og det er ikke blot fordi han er den Almægtige, men fordi alt er ubetinget Lydighed. (...) Vindens Susen, Skovens Gjenlyden, Bækkens Rislen, Sommeres Summen, Bladenes Hvisken, Græssets Hvislen, hver en Lyd, enhver

Lyden Du hører, det er Alt *Ad*lyden, ubetinget Lydighed.

Du kan høre Gud i den Musik, der er Himmellegemernes Bevægelse i Lydighed. Og det fremfarende vejr's vælighed, og Skovens lette Bøjelighed, og havets draabeformige Flydenhed og dets Sammenhold og Lys-Straalens Hurtighed, og Lydens endnu større, det er Alt Lydighed. Og Solens opgang på Klokkeslæt, og dens Nedgang på Klokkeslæt, og Vindens Omsving på Vinket, og det stigende og det synkende Vands skiften til bestemte tider, og overenskomsten mellem Aarstiderne i den nøjagtige Vexlen: Alt, alt, det er Alt sammen er Lydighed” .

Og Alt, alt, kunne man tilføje, peger for Kierkegaard på Guds allestedsnærvær

Men selv om Kierkegaard selv har skrevet adskillige opbyggelige taler og lyttet til endnu flere prædikener kan han alligevel i en sen journaloptegnelse skrive: ”Mig beskæftiger ubetinget Psalmesangen mest i hele gudstjenesten. Kingos salmer kan jeg uden ad, men de egner sig slet ikke til at synges, sådanne salmer læser man hjemme til sin opbyggelse.”

Alligevel skal vi siden afslutte gudstjenesten med at synge Kingos *Sorrig og glæde*, men ud over Kingo og Poul Gerhards *Befal du dine veje*, som vi har hørt vers fra undervejs, så satte Kierkegaard også stor pris på Brorson. Derfor sang vi først i gudstjenesten *Op al den ting*, og derfor valgte Kierkegaard, at der på hans gravsten, skulle stå et vers af Brorson, som jeg om lidt vil slutte denne lidt anderledes prædiken af med at læse.

I sine journaler nedskrev Kierkegaard en minutiøs beskrivelse af, hvordan han gerne ville have ordnet familiegravstedet på Assistents Kirkegård, hvor både hans far og mor allerede var begravet. Han døde selv den 11. november 1855, 42 år gammel, men hans navn kom først på gravstenen i 1874, da hele gravstedet blev omlagt efter hans egne anvisninger.

Han havde bestemt at der skulle stå fire små rosentræer, ét i hvert hjørne, og være to store marmorplader, en med hans forældres navne og en med hans og altså et salmevers af Brorson.

Og sådan ser graven ud den dag i dag, renoveret for nogle år siden, og du kan besøge den på Assistens Kirkegaard på Nørrebro og dér mindes Søren Kierkegaard, men også lade dig opbygge ved tanken om det Guds allesteds

nærvær, som Kierkegaard så smukt skrev frem.

Hvem du end er, hvor du end går, så går du med Gud. Han er i Vindens Susen, Skovens Gjenlyden, Bækkens Rislen, Sommeres Summen, Bladenes Hvisken, Græssets Hvislen. Og Kierkegaard tilføjer: ”thi hvad der er sagt om Spurveene det er dog vel ganske bogstaveligen Sandhed om Menneskene at Gud kjender hver Enkelt, ja, at være Menneske er just at tilhøre den Slægt, der har den Mærkelighed, at hver Enkelt er kendt qua Enkelt af Gud og kan kende ham”.

På Kierkegaards gravsten står følgende vers af Brorson:

Der er en liden tid
Så har jeg vunden
Så er den ganske strid
Med ét forsvunden
Så kan jeg hvile mig i rosendale
Og uafladelig min Jesum tale

Amen

Kilde

Manuskript tilsendt af taler

Kildetype

Digitalt manuskript

Tags

7. søndag efter trinitatis, Anden tekstrække, Prædiken, Prædikener fra 2000-tallet

URI

<https://www.dansketaler.dk/tale/pia-soltofts-praediken-7-sondag-efter-trinitatis>